

Oare când au trecut atâția ani?...Pe dr. Cristian Condrat l-am cunoscut pe când era elev în clasa a șasea la Școala "Mihaly de Apșa", sau Școala nr 3, cum se numea atunci. Era imposibil să nu-l observi într-o clasă cu foarte mulți elevi excepționali, de care mi-aduc aminte cu mare bucurie. Închipuiți-vă un elev dornic în orice clipă să răspundă, să rezolve să știe... Elevul de-atunci era Cristian Condrat, ajuns peste ani doctorul Cristian Condrat! Ne-am fixat o întâlnire, un fost elev cu fostul lui profesor, am stat de vorbă și am convenit să apară un interviu pe care aveți azi ocazia să-l citiți pe sighet-online.ro. Mi-a făcut o mare plăcere ca acum să ne tutuim. Lui, i-a venit destul de greu la început...Nici mie nu mi-a fost atât de ușor să-i spun ce aveam de spus fără formulele uzuale de politete. În fața mea, nu mai era elevul, era doctorul Condrat... 1.Spune-ne unde ai făcut facultatea, și cum ai ajuns să lucrezi în Franța ?

La Cluj Napoca. Dupa facultate am luat un examen care mi-a permis să-mi fac rezidențiatul în medicina internă în Franța.

2. Vom ajunge în discuția noastră și la capitolul Franța. Deocamdată, aș vrea să ne spui de ce vii atât de des în Sighet? Nu mai știu ca cineva care-i stabilit în altă țară să revină acasă atât de des...

Nu vin chiar atât de des - de două-trei ori pe an (ceva mai des în 2013 de când am deschis cabinetul). Vin pentru că mi-e dor și mă simt bine acasă (unde am și construit o locuință); vin pentru puținii prieteni rămași în zonă, pentru sana, covrigi și langoși, pentru Iza și pentru fasolea bătută de la Marmația. De câțiva ani cursele aeriene low-cost mi-au facilitat mult deplasările.

3.Ce-ți place acum la orașul natal? Ce nu-ți place? Ce modificări ai face, dac-ai avea această posibilitate?

Orașul arată bine și mi se pare ideal pentru familiști. Dacă aș avea o baghetă magică aș face o piscină/un centru acvatic și aș închide circulației mașinilor centrul. Dar asta după ce aș construi un spital modern și funcțional.

4. Cum ți se pare actul medical în România, dacă privim lucrurile din unghiul bolnavului, pus să stea pe la tot felul de cozi pentru trimitere de la medicul de familie, apoi policlinică, farmacia, cu

rețete compensate sau nu, etc., etc. Pare că avem un sistem medical greoi. S-ar putea schimba ceva? Am putea învăța câte ceva de la „sora noastră mai mare”, Franța?

Sistemul medical francez e ideal pentru pacienți (quasi-comunist – dacă-ți plătești asigurările totul devine gratuit și nelimitat în sănătate) dar falimentar. Sănătatea sapă anual în Franța o groapă de vreo 14 miliarde de euro (cifre publicate, realitatea e întotdeauna mai cruntă), în condițiile în care sumele strânse din cotizații sunt importante și fraudele rare. Nici chiar Franța nu-și poate permite sistemul actual, o face pe datorie... cu atât mai puțin ar putea românii să ducă în spate o asemenea povară. Pe de altă parte, spolierea bogaților (adică cei care-și permit să împrumute o țară ca Franța) – spun spoliere pentru că datoriile nu vor fi plătite niciodată – nu-mi pune, personal, vreo problemă morală, probabil că nici politicienilor: sănătatea pe datorie apare în această lumină un gest mărinimos...

Sigur că sănătatea e prima urare pe care o facem la o aniversare sau un Revelion, dar nu cred că ar trebui suportată 100% de stat (în cazul ăsta n-ar mai rămâne bani pentru școli, drumuri, etc), pentru că asta ne-ar împinge la „supraconsum medical” uneori inutil. În câteva cuvinte, cred că într-o lume în care morala și rigoarea ar fi legi, ar trebui avut grijă gratuit de cei sărmani și suprataxati cei bogați și fumătorii. Dar, în prezent, lumea evoluează într-o direcție opusă.

5. Sunt atrași sighetenii de faptul că la tine pot avea parte de o consultație gratuită?

E devreme să mă pronunț. Deocamdată lumea nu prea știe, iar eu nu-mi permit să-mi fac o reclamă agresivă (și nici n-ar fi deontologic). Fac asta pentru că simt că am o datorie față de maramureșeni: ei au plătit impozite ca eu să-mi pot face facultatea, iar acum, că sunt funcțional îi servesc pe străini... Aveam două variante pentru a-i răsplăti: cea actuală, sau un overdoze de cafea în concediile petrecute în țară (e plin Sighetul de cafenele) – în speranța că se va duce la stat TVA-ul de pe consumații. Cred că am făcut o alegere bună.

Dacă la început oricine suna primea programare, ulterior a trebuit să triez puțin: prea multă lume venea pentru probleme „cu bila și stomacul” (probabil sighetenii au cea mai mare rată de pseudo-boli de colecist din lume, direct proporțională cu dotarea în ecografe a cabinetelor medicale). Alții veneau pentru un fel de „depistaj”, deși nu au mai fost pe la medicul de familie de câțiva ani: exact ce spuneam mai sus, tendința la supraconsum medical (dacă tot e gratuit...). Eu am venit aici pentru altceva, nu pentru a lua locul și clientela medicilor generaliști. Doresc să fac cam aceeași treabă pe care o fac și în Franța, fiecare consultație să se termine cu o scrisoare către medicul de familie (cu un sfat, o idee de tratament sau o pistă pt diagnostic, etc); aici există un challenge suplimentar - să ții cont în prescripțiile tale de posibilitățile financiare ale pacienților (inutil să prescrii un medicament pe care nu-l va cumpăra neavând bani...) - nu e ușor să ai în cap douăzeci de diagnostice diferențiale la același pacient și să nu-l

poți investiga, el neavând bani, singura soluție devenind tratamentul „de proba”... Dar e interesant și formator.

6. De ce crezi că ar trebui să apeleze sighetenii la un doctor venit din altă parte?

Având în vedere de unde vin, răspunsul vine de la sine. Cu cât mai „de la Vest”, cu atât mai bine, nu? În altă parte se face altceva. Mai bine sau nu, las pe alții să judece. Dar un schimb de experiență e întotdeauna util. În ceea ce mă privește, pacienții ar trebui să-mi ceară un sfat în cazuri mai complicate (din domeniul medicinei interne), de pildă înainte de a merge la Cluj, la Tg. Mureș sau afară. Până acum am avut șansa să vad două cazuri extrem de interesante rămase fără diagnostic în centre universitare românești, pacientele fiind sleite fizic și financiar de drumuri și spitalizări, pe care am început să le dezleg. Ambele sunt legate de sânge, un sindrom hipereozinofilic și o trombocitopenie mai ciudată. Eu sunt atras de bolile infecțioase (în Franța nu există specialitatea de boli infecțioase, care sunt apanajul internistului, în general), bolile de sânge, autoimune. Internistul e un diagnostician prin excelență, te duci la el când nu știi ce ai (de ce ai febră de trei săptămâni? de ce slăbești? de ce ai transaminazele crescute? de ce se umflă/dor articulațiile?, etc). Dacă nu se pricepe la organul care pune probleme, măcar te va orienta spre cine trebuie.

Ce mă intrigă, deocamdată, e că nimeni nu a sunat pentru a programa o consultație pentru bunica/bunicul de peste 80 de ani, asta în condițiile în care anunțasem la un moment dat că mă deplasez gratuit la domiciliu dacă pacientul nu se poate deplasa. În schimb, am văzut destui pseudobolnavi tineri care își examinează îndelung în fața oglinzii orice bubă sau ruminează luni de zile vreo idee de boală gravă fără vreun motiv valabil. Am avut un pacient care venise să afle de ce l-a durut burta într-un anumit punct în urmă cu doi ani... În momentul ăla nu mă gândeam decât: „cine naiba m-a pus”... În Franța media de vârstă a celor spitalizați în serviciul nostru e de 80 de ani.

7. Colegii tăi de facultate profesează în România, sau și-au găsit locuri de muncă bine plătite în altă parte, așa cum ai făcut și tu?

Când mă întâlnesc cu colegi rămași în România, în general mă simt inferior din punct de vedere al remunerației. De fapt, într-o discuție de genul ăsta ei se plâng de condițiile în care practică medicina în România, dar când vine vorba de „cât” se face liniște; în schimb nu prea înțeleg când au timp pentru copii. Cu cei din Franța ne vedem și ne auzim ceva mai rar ca înainte. Cred că și doza de dor de țară a mai scăzut cu timpul, venind mai des și mai ușor în România, având posturile tv românești la îndemână, așa că a scăzut și nevoia de a-i vedea pe „cei vechi”. În

orice caz relațiile mele cu colegii din facultate n-au putut niciodată să ajungă măcar la glezna celor cu colegii din liceu sau din cartier.

8. Cu alți profesori pe care i-ai avut în Sighet ai avut ocazia să te întâlnești? Dar cu unii dintre colegii de școală? Ai prieteni pe care ți i-ai făcut în perioada școlii și cu care ții legătura și acum?

E o plăcere și o onoare să-ți revezi profesorii (sau învățătoarea). Ca adult apreciez acum și mai mult incredibila calitate umană și profesională a dascălilor pe care i-am avut, mult peste ce se găsește acum „pe piață”. Prietenii legate în liceu s-au dovedit a fi puternice și chiar mai intense decât în perioada respectivă, „rivalii” din liceu s-au dovedit a fi „băieți de gașcă”.

9. Există o nostalgie a locului natal pentru fiecare dintre noi. La tine, această nostalgie unde se canalizează mai mult, spre oamenii cu care ai avut tangențe când erai elev, spre locuri, spre rude apropiate, sau poate nostalgia care te îndeamnă să vizitezi orașul nostru e de altă natură?

Locurile, fără îndoială. Când mă întorc în copilărie, fimul e mereu același: câțiva prieteni jucând fotbal pe un tărâm cald și însorit, o baie la Iza, liceul.

10. Când am citit pe sighetonline că ești medic în Thionville, Franța, am cules câteva informații despre acest oraș. Ar fi bine, cred eu, să ne spui tu câteva cuvinte despre el, pentru că una e să citești despre un oraș și alta e să stai acolo, să-i simți „pulsul” cotidian.

Mi-e greu să vorbesc despre un oraș în care nu am copilărit și care mi-e aproape indiferent. Aceeași populație ca Sighetul dar pe o suprafață de câteva ori mai mare – de unde senzația de aerisit, un centru pietonal care se umple vara de terase. Extrem de bine dotat dpdv comercial și educativ, cu cartiere liniștite și verzi. Nu prea mă interesează orașul (ajung în centru într-un an mai rar decât la Sighet), ci viața de familie - atâta timp cât orașul nu mă face să-mi pierd vremea degeaba, e bine. Traiectul casa-spital îmi ia doar 8 minute.

11. Cum e să faci Medicina în România și destinul să-ți găsească un loc (bun, nu mă îndoiesc)

În Franța?

Că m-am format și lucrez în Franța m-a scutit de diverse umilințe (sunt sigur ca știi despre ce e vorba), iar din punct de vedere profesional, sunt deplin împlinit. Înainte de a pleca făcusem trei luni de rezidențiat la Spitalul „Sf. Ioan” din București, de la 8 la 12 leneveam, iar după-amiaza mă odihneam, cam ăsta era programul... Repet, a face ceva acum pentru moroșeni, este o obligație morală.

12. Cum te-ai adaptat ca medic acolo? A fost greu la început?

A fost teribil. Am ajuns acolo cu capul plin de teorie, dar când a trebuit să mă ocup practic de primul bolnav, a fost altă poveste. Mi-a luat cam doi ani ca să ajung la nivelul colegilor francezi.

13. Unde lucrezi acum ? Într-un spital, într-o clinică?

Spitalul “Bel-Air” este un spital de stat, lucrez aici din 2003 (mi-am terminat rezidențiatul aici în 2005 și am rămas).

14. Franța cunoaște termenul de birocrație medicală?

E multa hârțogărie, dar e suportabil. Important este că nu trebuie să ceri voie nimănui ca să tratezi un bolnav cu ce crezi tu de cuviință. Nu umbli după semnături, aprobări, etc. În cel mai rău caz completezi un formular ca să primești un produs mai scump/rar (gen imunoglobuline, sânge, etc) în jumătatea de oră care urmează. Se scrie mult, mai mult din motive juridice – pentru că s-au învățat oamenii să se ducă la judecător pentru orice chichiță, dar cu timpul înveți să triezi ce e important și ce nu, așa că o poți lua pe scurtătură. Dacă la început scriam patru pagini pentru o observație inițială, acum trebuie să mai și desenez ceva ca să umplu o pagină.

15. Cum te-au primit localnicii când ai ajuns acolo? Cu răceală, circumspect, cu indiferență? Care-i atitudinea lor acum față de tine, cunoscându-te, cunoscându-i?

Societatea franceză e cosmopolită și în general nu se uită nimeni urât la tine că ești străin. Din termenii propusi aș alege „cu indiferență”, ceea ce e un avantaj pentru un străin. Atitudinea e aceeași și acum, după 14 ani. Dar găsesc aceeași indiferență și în relațiile între francezi.

16. Distanțele în localitatea unde locuiți voi acum pot fi parcurse ușor pe jos, sau trebuie neapărat mașină?

Mașina e indispensabilă, eventual ar merge uneori și cu bicicleta dar plouă cam mult în regiune, mai mult decât la Londra.

17. Acum e în plină desfășurare competiția ciclistă „Turul Franței”. Un spectacol sportiv și o înșiruire de imagini ale unei Franțe deosebit de frumoase și plină de vestigii istorice. A trecut caravana ciclistă din „Le Tour” și pe la Thionville cândva? Ai avut ocazia să vezi pe viu o etapă din tur (plecarea sau sosirea, să zicem)?

N-o să înțeleg niciodată de ce se uită oamenii la wrestling, la biliard și la ciclism. Cât despre ciclism, e ridicol ca o asemenea competiție să mai continue și să fie atât de mediatizată, în condițiile în care e permanent fraudată, împrăștiată cu dopaj. E uluitoare toleranța cu care se acceptă/iartă/uită ce se întâmplă în ciclism, frenezia cu care oamenii îi aplaudă pe cei care vor fi arătați cu degetul peste cinci ani. O explicație ar fi că cei care se bucură de așa ceva ar gusta și ei din EPO dacă ar putea, și dacă asta i-ar face să pedaleze deasupra solului. Dacă ar vrea cineva să vadă peisaje, mai bine ar urmări canale TV de turism decât curse cu hoți.

18. Ce se poate face ca spectator de sport acolo? Dar ca om iubitor de artă, indiferent care ar fi aceea? Ai unde merge la spectacole, la teatru, concerte, etc.?

Un bilet la teatru/spectacol e în jur de 50 de euro, dacă mergi cu familia ajungi la 200... în curând se va ajunge la „mănânc sau merg la teatru?”. E ridicol. Există o sală mare de concerte (Galaxy din Amneville) la 15 minute de Thionville unde vin regulat toți marii artiști, iar orașul are un teatru măricel, recent renovat.

19. Vrei să ne spui câteva cuvinte despre fetele tale? În care țară s-au născut? În ce clasă sunt, cum au fost primite în rândurile adolescenților francezi?

Dupa părerea mea există trei categorii de copii: cei crescuți de părinți, cei crescuți de bunici și alții. Fetele mele sunt din prima categorie: tandrețea și bunul simț le caracterizează. La școală „le dau clasă” tuturor... sunt geniale. Ca om, învăț ceva de la ele în fiecare zi, dar nu voi reuși niciodată să fiu la fel de bun, deci sunt fericit. Le plac mult vacanțele la Sighet și bucătăria românească. Întrebarea asta ni se pune deseori, deși o găsim puțin ciudată – da, vorbesc bine românește, cu un lejer accent franțuzesc și mai stâlcesc câte un cuvânt pe ici pe colo.

20. Există ceva ce-i mai bine în România și mai rău în Franța? Dacă vrei, sărim peste întrebare...

România a progresat enorm în ultimii ani la toate nivelele, dar oamenii au rămas frustrați. Nu-și dau seama că decalajele față de țările bogate s-au redus considerabil. Îmi amintesc cum sunam acasă acum zece ani și spuneam prietenilor că la supermarket găsim roșii iarna și legume congelate, se mirau... Nu poți să-i explici moroșanului rămas acasă (deși nimeni nu-l împiedica să plece) că e stupid să-ți lași copii la bunici (decizie cu grave și irecuperabile repercusiuni morale) și să pleci în vest ca să economisești 10.000 de euro/an, el tot trăiește cu ideea că ar merita să câștige ca-n Italia și să plătească masa la restaurant ca la Sighet; iar rata la apartament ar vrea să fie tot 200 de euro, nu 1.000 ca acolo. Tot ce e mai bine în România e legat de suflet și realizezi asta numai când pleci. E destul de dificil de explicat și de crezut. Ar fi interesant de făcut un sondaj printre „bunicii” care au „stat cu nepoții” câteva luni de zile în Franța, Italia sau Canada, să vedem câți ar fi interesați de emigrare: dintre cei pe care-i cunosc 100% s-au întors în România cu bucurie, spunând că nu ar rămâne acolo sub nicio formă.

21. Te gândești să te întorci în România cândva?

Mă gândesc la asta aproape în fiecare zi, dar cel mai important e să fim aproape de copii: nu ne vedem trăind în România, în timp ce fetele sunt în Franța. Până una alta am construit o casă la Sighet și ne simțim bine când venim aici, dar „acasă” va însemna întotdeauna „acolo unde sunt ele”.

22. Ce-l nemulțumește pe medicul francez Cristian Condrat? Ce-l nemulțumește pe medicul român Cristian Condrat?

În România, ca medic, nu mă plâng pentru că abia am intrat în schemă. Am totuși un of de spus: în țara asta numai preoții sunt în stare să clădească edificii „de specialitate”? Până când o să stea sighetenii cu acest spital-muzeu în timp ce biserici și mănăstiri apar după fiecare ploaie mai zdravăna?

În Franța umblă câinii cu covrigi în coadă, deci nu e nimic negativ de comentat...

23. Ai prieteni francezi? Petreceți din când în când timpul împreună, tu cu familia ta, ei cu familiile lor?

Prietenul e cel pe care-l suni la 3 noaptea să vină să te ajute. Ca să găsim așa ceva trebuie musai format +40 înainte...

24. Sunt și alți români în Thionville? Dacă da, în ce relații ești cu ei?

Sunt, relațiile sunt amicale. Când găsim prin vreun magazin o brânză care seamănă cu telemeaua, ne mai întâlnim și-o împărțim. Dar nu ne sunăm la 3 noaptea...

25. Faptul că îți desfășori activitatea în majoritatea timpului în Franța, e un câștig pentru tine din punct de vedere profesional? Dacă este, în ce constă?

Imi ador meseria, cred că asta descrie suficient viața mea profesională.

26. Intenționezi să aduci îmbunătățiri cabinetului din Sighet? Mai concret spus, consultul internistului

Cristian Condrat se bazează mai mult pe cunoștințele sale de specialitate, sau pe aparatele care dau tot felul de date, dar nu le interpretează?

Eu încă n-am reușit să termin de « învățat » medicina internă (și nici nu cred să termin până la pensie) – așa că nu am avut timp de anexe. Dacă am nevoie de niște analize, un examen ecografic sau o tomografie, o endoscopie digestivă – orientez pacientul spre laborator/radiolog/gastroenterolog, după caz. Fiecare cu meseria lui, e mai bine așa, nu poți și să centrezi și să marchezi. Ca să răspund la întrebare - da, intenționez să îmbunătățesc cabinetul înlocuind scaunul de la birou cu un fotoliu mai comod. În rest are exact ce-i trebuie: stetoscop, tensiometru, un internist, pat de consultație, etc.

27. Ai fi vrut să te întreb ceva în mod deosebit și n-am făcut-o? Se poate remedia acum omisiunea...

Nu așteptam vreo întrebare anume. Dar profit de moment să-i mulțumesc soției pentru toate sacrificiile pe care le-a făcut (și le face) pentru noi. Uneori adevăratele vedete sunt în spatele scenei, iar cei care dau interviuri sunt, în realitate, simpli figuranți.

.....
.....

Poetul T.S. Eliot scria: "Mergi pe multe străzi, întoarce-te acasă la tine și privește fiecare lucru ca și cum ar fi prima dată". Asta face dr. Condrat...